

ZOAA

NAJAAR
2022

**We
zijn
er...**

BEATRICE DE GRAAF OVER
terreur en
terrorisme in
de wereld

NIGERIA:
Door onderwijs
minder vatbaar
voor Boko Haram

ZOA WEG UIT LIBERIA
*'Onze kinderen
hebben weer hoop'*

**...ook als je op
de vlucht bent
voor **terreur****

ZOAC
van noodhulp
naar wederopbouw

INHOUD

6

Op de vlucht voor terreur

'ZOA zorgt voor vruchtbare bodem van vrede en hoop'

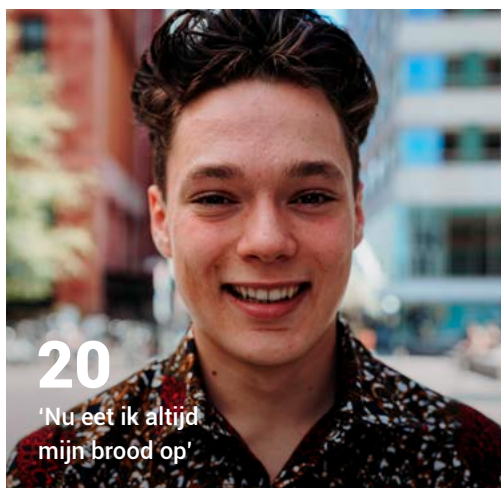
11

'Terrorisme maakt me soms radeloos'

18

Oekraïne: zijn huizen op tijd winterklaar?

20

'Nu eet ik altijd mijn brood op'

23

Liberia:
baken van hoop
voor Afrika

- 03 Voorwoord
- 04 Sta even stil
- 10 ZOA-nieuwsupdate
- 14 Worldmap: terreur en geweld in 3 landen
- 16 Zij komen in actie voor ZOA
- 27 Uitgelicht: Henk Kolkman laat na aan ZOA

We zijn er stil van...

Opnieuw zijn we met een grote vluchtelingenstroom geconfronteerd dit jaar, deze keer uit Oekraïne. Sommige Oekraïners zijn wellicht bij u in de buurt terechtgekomen. Ook in andere landen zien we steeds vaker mensen wegvluchten voor conflict, terreur en andere vormen van geweld. Nog nooit was het aantal vluchtelingen zo groot: meer dan 100 miljoen!

Zoveel mensen, zoveel nood... Soms bekruipt mij het gevoel van moedeloosheid.

Tegelijkertijd roept juist de Bijbel ons op om op te komen voor mensen in nood, voor de armen, de weduwen, wezen en vreemdelingen. In Oekraïne zijn we daarom begonnen met het renoveren van kapotgeschoten huizen om deze winterklaar te maken. Zo helpen we kwetsbare mensen om in hun eigen huis te blijven wonen, ook nu het steeds kouder wordt.

Dit kunnen we doen, mede dankzij de ongelooflijke steun die we mogen ontvangen. Ruim 4,5 miljoen euro aan donaties voor hulp in de Oekraïne is inmiddels binnengekomen. Daar zijn wij wel even stil van.

Wat is een Facebookberichtje van Victoria Tarasovets uit Oekraïne dan hartverwarmend. Ze bedankt ZOA hartelijk voor de hulp die ze ontving. 'We zullen er eeuwig dankbaar voor zijn', schrijft ze. Hoe treffend is het om dat zo te verwoorden. Het deed mij denken aan de woorden van Jezus in Mattheus 25: 'Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de geringsten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan.' Zo krijgt hulp eeuwigheids-waarde.

Laten we met z'n allen vooral blijven bidden voor vrede in deze wereld, maar ook samen onze handen ineenslaan en hulp bieden waar het kan. Want hulp geeft hoop en laat iets zien van de Liefde die ons drijft.

Chris Lukkien
Algemeen Directeur ZOA

'Soms bekruipt mij het gevoel van moedeloosheid'

Toevlucht in een betonnen loods

"Ik ontmoet de tienjarige Keyrat Kemal (het meisje op de cover) in een donkere betonnen loods in Dader (Ethiopië), waar ze samen met 839 andere vluchtelingen verblijft. Het is er benauwd en bijzonder donker, zelfs op klaarlichte dag. De verblijven voor de gezinnen zijn gescheiden door golfplaten. De Ethiopiërs zijn op de vlucht voor de gruwelen van de burgeroorlog in hun land. Keyrat heeft met eigen ogen gezien hoe haar dorpsgenoten werden geëxecuteerd. Op haar hart draagt ze de sleutel die toegang biedt tot haar vertrek, afgescheiden door een muur van metalen platen. Ze wil later dokter worden, vertelt ze mij. Maar we weten allebei wel, dat ze over drie jaar waarschijnlijk is uitgehuwelijkt..."

***'Dit is letterlijk
en figuurlijk de
donkerste plek die
ik ooit heb bezocht'***

Lieuwe Siebe de Jong, filmmaker bij ZOA

ZOA wil spiraal van geweld doorbreken

Als je moet vluchten voor geweld en terreur, dan zit de angst er diep in. Voor nog meer geweld, voor de ouders, voor elkaar. Veel vluchtelingen zijn getraumatiseerd door wat ze hebben gezien: moord, verkrachting en mishandeling. Hun verhalen spreken boekdelen. Maar ZOA is er. En helpt hen.

TEKST MONIQUE BOOM // BEELD HUTHAIFA AYAD, LIEUWE SIEBE DE JONG, JILKE TANIS

Melishew

“We hoorden 's nachts ineens gewerschoten. De helft van de soldaten in het nabijgelegen kamp werd gedood, en de rest werd in een truck meegenomen. Ik zag het met m'n eigen ogen. Het was verschrikkelijk”, vertelt de 32-jarige Melishew. Zij vluchtte weg uit de provincie Tigray in Ethiopië en zit nu met haar kinderen in een vluchtelingenkamp in een andere regio. Huilend zegt ze: “Ik weet echt niet hoe het verder moet.”

Aisa Modu Aisama uit Nigeria is 105 jaar oud. Zes jaar geleden overviel rebellenbeweging Boko Haram haar dorp. Iedereen zette het op een lopen, behalve Aisa. Want hard lopen zat er voor haar al lang niet meer in. Ze verborg zich en zag gruwelijke dingen. Op het dorpsplein werden armen en hoofden van militairen afgehakt. Daarna moesten de burens en vrienden van Aisa op hun buik gaan liggen en werden ze om de beurt door het hoofd geschoten. Nu zit

Aisa in een vluchtelingenkamp. Nog steeds krijgt ze geen hap door haar keel. "Mijn maag huilt. Als ik iets te eten kan krijgen, dan moet ik denken aan wat ik heb gezien."

Dweilen met de kraan open

Vlak voor de zomer verscheen het jaarlijkse Global Trends Rapport van de Wereld Vluchtelingenorganisatie (UNHCR). Hierin staat dat eind 2021 89,3 miljoen mensen op de vlucht waren voor oorlog, geweld, natuurrampen, vervolging en mensenrechtenschendingen; 8 procent meer dan een jaar eerder en ruim het dubbele aantal van 10 jaar geleden. Sindsdien hebben de Russisch-Oekraïense oorlog en andere noodsituaties, zoals in Afghanistan, het cijfer omhooggeduwd naar een huiveringwekkende mijlpaal: meer dan 100 miljoen.

Veel van deze vluchtelingen komen uit of bivakkeren in crisisl landen waar ZOA werkt. Nu het aantal vluchtelingen alleen maar toeneemt, lijkt dit werk op dweilen met de kraan open. Corita Corbijn, ZOA-specialist op het gebied van vredesopbouw, herkent dat gevoel: "Het lijkt alsof we machteloos zijn. Maar dat is het mooie van ons werk: we zijn het niet. Droogte, armoede, het ontbreken van onderwijs, de gewoonte om met geweld

*'Mijn maag huilt.
Ik kan niet eten door
wat ik heb gezien'*

problemen op te lossen: het zijn factoren die een 'ideale' voedingsbodem creëren voor conflicten. ZOA wil in plaats daarvan zorgen voor een vruchtbare bodem van hoop, herstel en perspectief."

ZOA focust zich daartoe op vier pijlers: economische ontwikkeling, meer inspraak voor bijvoorbeeld jongeren en vrouwen, het oprichten van vredescomités - om te voorkomen dat geweld escaleert - en sociotherapie. In deze therapie leren mensen via groepsgesprekken

en rollenspellen weer met elkaar praten, omgaan met hun conflicten, hun angst voor geweld, hun diepgewortelde wantrouwen en onverwerkte emoties. ZOA wil zo geweldsspiralen doorbreken. Preventie is dus het sleutelwoord bij humanitair werk in crisisgebieden. Irak is één van die landen.

Dagelijks leven in puin

Irak, het oude Mesopotamië, kent een rijke geschiedenis, maar helaas ook één van conflicten, strijd en terreur. De opkomst van IS in 2014 zorgde voor een afschuwelijke situatie van angst en geweld. Miljoenen mensen ontvluchtten hun huis. Inmiddels is deze terroristische groep verzwakt, maar de schade aan steden en infrastructuur is gigantisch – de Iraakse stad Mosul is vrijwel geheel verwoest. Ook het psychisch leed van mensen is enorm.

Inmiddels zijn zo'n 4 miljoen mensen teruggekeerd naar huis - hoewel huis een groot woord is, als dat in puin ligt. Zij hebben meestal geen (kans op) werk, geen inkomen, en dus geen eten. Veel winkels en scholen zijn nog verwoest. Tegelijk is er een voortdurende dreiging van milities, die hun kans proberen te grijpen in een chaotische situatie. Recent is de crisis in Irak weer geëscaleerd. →

Corita Corbijn, ZOA-specialist op het gebied van vredesopbouw

Aisa Modu Aisama, 105 jaar oud

nu mijn excuses aanbieden. Ik heb niet het recht om over hen te oordelen.”

Veilige, kindvriendelijke plekken

Naast de PVE-training maakt ZOA zich sterk voor het creëren van *safe spaces* (= veilige ruimtes) voor kinderen na terreur. Daar zijn sociale werkers actief die er simpelweg voor kinderen zijn, zodat ze kunnen vertellen over wat ze hebben meegemaakt. Ook zijn er individuele en groepsactiviteiten, die uitgaan van een holistische, gezinsvriendelijke en inclusieve benadering: kinderen met een beperking worden hierbij betrokken. Eén van de medewerkers vertelt: “Een 10-jarige jongen was bang was om ergens heen te gaan zonder zijn moeder of zussen, sinds hij de moord op zijn broers voor zijn ogen zag gebeuren. Maar nu komt hij zelfs alleen met de bus naar het centrum! Twee broertjes van 7 en 9 jaar, beiden met een

spraakgebrek, vochten veel met elkaar. Maar geleidelijk aan zijn ze meer voor elkaar gaan zorgen. Ze sluiten zelfs vriendschap met andere kinderen.”

In Irak is het nog steeds niet rustig en geweld laait telkens op. Is Sarah hoopvol over deze projecten? “Ja, toch wel. De situatie in Irak is weliswaar niet rooskleurig, maar we zien dat kinderen zich anders gaan gedragen. Ze leren dat geweld niet de oplossing is voor problemen die er zijn. Ik geloof dat we werkelijk goede zaadjes planten voor de toekomst.” ←

Mohammad zegt: “Ik veroordeelde de mensen die tijdens de bezetting van IS in de stad waren gebleven. Ik zei altijd dat ze niet het recht hadden om te spreken. Ik wil

Help de slachtoffers
van terreur

zoa.nl/terreur

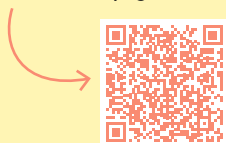
In Irak helpt ZOA bij het herstel van huizen, watervoorzieningen en infrastructuur. Dit doen we samen met vrijwilligersgroepen. Ook richten we ons op het herstel van landbouw en het ondersteunen van de middenstand, zodat gezinnen in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Zo ontstaat een sterkere lokale economie. Daarnaast geven we *Preventing Violent Extremism*-trainingen aan leerkrachten en creëren we *safe spaces*, waar gespecialiseerde medewerkers ouders en hun kinderen aandacht en hulp bieden bij herstel van hun trauma's.

Acceptgiro

01062023

Acceptgiro verdwijnt

De vertrouwde acceptgirokaart verdwijnt! Vanaf 1 juni 2023 stoppen de banken met het verwerken van acceptgiro's. Binnenkort introduceren we daarom een alternatieve, betrouwbare betaalwijze. Heb je nu al vragen? Mail of bel ons: info@zoa.ngo, 055 366 3339. Meer info op zoa.nl/acceptgiro

metruk verboden de ruime December niet beschrijven met wisselen naar IBAN code

Expositie LICHT

Heb jij de expositie 'LICHT voor mensen op de vlucht' al bezocht? Het is een reizende expositie die tot 2024 op verschillende plekken in Nederland te zien is. Twintig kunstenaars van het christelijke collectief ArsProDeo tonen inspirerende kunstwerken, die de komende maanden te zien zijn in achtereenvolgens Broek op Langedijk, Arnhem en Oostzaan. De artiesten steunen hiermee het werk van ZOA. Lees meer op zoa.nl/arsprodeo of kijk voor specifieke info op arsprodeo.nl.

**50 jaar
ZOA**

Deel jouw foto of herinnering

Volgend jaar bestaat ZOA 50 jaar! Dat roept een hoop herinneringen op, en misschien ook wel bij jou. Ben jij in de afgelopen 50 jaar betrokken geweest bij het werk van ZOA? En heb je een bijzondere foto (uit de oude doos) of wil je jouw herinnering delen? Stuur dit dan naar: 50jaar@zoa.ngo

ZOA IS PER DIRECT OP ZOEK NAAR:

Vrijwilligers

voor bijvoorbeeld presentaties in kerken en op scholen, het organiseren van een collecte of het bemensen van een stand op een evenement.

Heb jij een warm hart voor mensen op de vlucht? Vind je het leuk om over ZOA te vertellen?

Kijk dan op zoa.nl/vrijwilliger-wordsen of bel ons: 055 3663 339

Terrorisme-expert Beatrice de Graaf:

**‘VREDESOPBOUW NEEMT
VOEDINGSBODEM TERRORISME WEG’**

De afgelopen jaren maakte ze naam als terrorisme-expert. Aan verschillende talkshowtafels duidt de hoogleraar van de Universiteit Utrecht terroristische dreiging en angst in de samenleving. Maar Beatrice de Graaf heeft ook een warm hart voor het werk van ZOA. "Noodhulp en vredesopbouw zijn essentieel om geweld te voorkomen en weer sprankjes hoop te bieden in uitzichtloze situaties."

TEKST KLAASJAN BAAS // BEELD ELSKE KOSTER

'Bied lichtpuntjes door goed voor onze medemensen te zorgen'

ZOA vraagt aandacht voor mensen op de vlucht voor terreur. Wat is het verschil tussen terrorisme en terreur?

"In ons spraakgebruik loopt dat vaak door elkaar heen, maar er is een formeel onderscheid. Terrorisme is niet-staatelijk geweld, terreur komt vanuit een dictatoriale overheid. Klassieke voorbeelden zijn de terreur van Hitler en Stalin. Vandaag de dag zien we de terreur van Poetin tegen de Oekraïners, terwijl geweld van een groep als Al-Qaida echt terrorisme is. Wereldwijd zijn er veel meer mensen op de vlucht voor terreur dan voor terrorisme. Maar waar terreur is, kan terrorisme als tegenbeweging ontstaan."

'Vanuit mijn geloof houd ik hoop dat terrorisme voorbijgaat'

Wat is de ideale voedingsbodem voor terrorisme?

"Daar geef ik een heel jaar college over, haha: de grondoorzaken van het terrorisme. Sommigen wijzen slechtere (klimaat)omstandigheden, zoals droogte en armoede, aan als mogelijke grondoorzaken. Maar deze factoren hebben geen voorspellende waarde. Het verklaart misschien bestaand terrorisme, maar droogte of armoede leidt niet altijd tot terrorisme. Daarom zoek ik het meer op het niveau van groepsociologie. Er staan leiders op die besluiten dat terrorisme iets oplevert en kansrijk is. Ze kunnen jongeren meekrijgen; de demografie leent zich ervoor. Samen met een politiek-ideologisch of religieus doel ontstaat er een wervend ver-

haal, waar mensen hun leven voor willen geven. Door de geschiedenis heen komen en gaan die verhalen in golven. Van het anarchisme in de negentiende eeuw, via links-revolutionair en rechts-extremistisch terrorisme in de twintigste eeuw tot het jihadisme nu."

Dit voorjaar waren er voor het eerst meer dan 100 miljoen vluchtelingen in de wereld. Velen van hen zijn op de vlucht voor geweld en terreur. Om moedeloos van te worden?

"Ons beeld wordt erg bepaald door het zichtbare geweld, zoals de oorlog in Oekraïne. Dat is verschrikkelijk, en zo dicht bij huis. Net als toen IS op hun hoogtepunt was en video's van onthoofdingen rondgingen. Dat maakt me soms radeloos. Toch wordt de wereld statistisch gezien steeds veiliger. Voor mijn laatste boek *Wat geloven terroristen* heb ik gesprekken gevoerd met mensen in Syrië, Irak, Pakistan en Nigeria. In Indonesië sprak ik ex-terroristen in de gevangenis. Dat vond ik best wel heftig. Om dat te relativeren kijk ik bijvoorbeeld naar het terrorisme in de negentiende eeuw. Van een afstand zie je dat terrorisme komt en gaat. Als gelovig persoon heb ik daarnaast geloof en hoop – en vandaaruit troost – dat er perspectief is."

"Van een afstand zie je dat terrorisme komt en gaat. Als gelovig persoon heb ik daarnaast geloof en hoop – en vandaaruit troost – dat er perspectief is."

Uit het ZOA-klimaatrapport dat afgelopen zomer verscheen, blijkt dat klimaatverandering en conflict nauw verweven zijn. Herken je dat?

"Ja, Boko Haram bijvoorbeeld lift in Centraal-Afrika - met zijn ideologische verhaal - mee op het 'succes' van IS. Vervolgens rekruteert deze beweging jongeren zonder perspectief, bijvoorbeeld doordat weidegrond steeds schaarser wordt. Klimaatverandering kan zeker een wortel zijn voor terrorisme, maar er moet ook een groep zijn met een ideologisch verhaal. Schaarste en vluchtelingenstromen door klimaatverandering kunnen ook tot andere vormen van geweld leiden, zoals stammenconflicten of een burgeroorlog."

Welke hoop is er voor vluchtelingen van Boko Haram, die in kampen in Nigeria zitten?

"Vanuit het Westen moeten we bescheiden zijn: ons ingrijpen heeft vaak een averechts effect. Denk maar aan Irak en Afghanistan."

De oplossing moet uit de regio zelf komen. Het zou hoopvol zijn als samenwerkende Afrikaanse staten dit regionaal aanpakken. Lichtpuntjes bieden we door goed voor deze medemensen zorgen. Dat kan door asielzoekers hier humanaan op te vangen, maar ook door het steunen van een organisatie als ZOA, die vluchtelingen in de regio helpt overleven en weer perspectief biedt."

'De oplossing moet uit de regio zelf komen'

Wat kan ZOA doen om terrorisme tegen te gaan?

"Dat is niet makkelijk. ZOA kiest voor een vredesgerichte aanpak van de hulp; onder andere door verschillende groepen met elkaar in gesprek te brengen. Dat is het

opbouwen van een civil society (burgermaatschappij, red.). Groepen die met elkaar praten, krijgen vaak begrip voor elkaars situatie en belangen, waardoor de kans op een conflict kleiner wordt. Een georganiseerde samenleving biedt ook minder voedingsbodem voor de werving van terroristen. Het lijken druppels op een gloeiende plaat, maar ik heb gezien dat het echt werkt. Voor mijn promotieonderzoek sprak ik mensen die ten tijde van de Koude Oorlog achter het IJzeren Gordijn woonden. De aandacht van en ontmoetingen met westerse christenen waren sprankjes hoop in een donkere tijd. Het is belangrijk dat ZOA de verhalen vertelt, zodat er hier voor hen gebeden kan worden." ←

Oorlog en... vrede?

Geweld. Vaak is het dé reden waarom mensen op de vlucht slaan. In bijna alle landen waar ZOA werkt, hebben mensen ermee te maken. We nemen er drie onder de loep: Democratische Republiek Congo, Myanmar en Nigeria.

TEKST ANNEKE BOLT // BEELD JACO KLAMER, LIEUWE SIEBE DE JONG, JILKE TANIS

In DR Congo heerst een vergeten humanitaire crisis. Miljoenen mensen in dit land zijn op de vlucht voor geweld – al jarenlang. Verkrachtingen, verminkingen en brute moorden zijn nog steeds aan de orde van de dag.

Na de genocide in buurland Rwanda in 1994 ging het in DR Congo helemaal mis. Miljoenen Rwandezes vluchtten naar Congo, waaronder een grote groep Hutu's. Zij richtten in Oost-Congo de FDLR op, die het Hutu-extremisme naar Congo exporteerde. Ze knoopten relaties aan met Congolese gewapende groepen, die ontstaan waren door het gebrek aan veiligheid. "Als er immers

CONGO

Geweld, het houdt niet op

geen veiligheid is in een dorp, gaan mensen dat zelf regelen", vertelt Gerrit Noordam, die voor ZOA in Oost-Congo werkt. In die regio alleen al zijn zo'n tweehonderd bewapende groepen actief. Vooral geweld tegen vrouwen en intimidatie zijn een wapen geworden.

In dit gewelddadige klimaat probeert ZOA de saamhorigheid te bevorderen. Dat gebeurt onder meer met *Community Based Sociotherapy*, waardoor mensen met elkaar in gesprek gaan. Ook ondersteunt ZOA sociaaleconomische activiteiten, met name in de agrarische sector. "Met meer stabiliteit wordt het soms mogelijk voor jongeren om hun eigen geld te verdienen, waardoor ze gewapende groepen verlaten", zegt Gerrit. "Het zijn kleine, maar belangrijke lichtpunten, die hoop geven. De Congolezen blijven in elk geval optimistisch. Daarom blijven we gestaag doorgaan."

Wil je meer lezen over de situatie in Congo? Lees dan verder op onze site zoa.nl/congo

'Als veiligheid ontbreekt, regelen mensen zelf iets'

NIGERIA

Onderwijs helpt

Wie aan Nigeria denkt, denkt ook vaak aan Boko Haram. Deze terreurgroep is actief in het noordoosten van het land. De beweging wil een islamitisch kalifaat stichten en de sharia (islamitische wetgeving) invoeren in heel Nigeria.

De terreurgroep controleert een groot aantal dorpen. Tegelijkertijd is Boko Haram uiteen gevallen in verschillende kleinere groepen, die elkaar onderling ook bestrijden. De grotere steden zijn in handen van het Nigeriaanse leger, dat vandaaruit aanvallen doet op Boko Haram. Veel mensen vluchten naar die grotere steden. Daar zijn ze dan wel veilig, maar

MYANMAR

Al zestig jaar burgeroorlog

Het conflict in Myanmar staat bekend als 's werelds langstdurende (huidige) burgeroorlog. In het land, bewoond door meer dan honderd etnische groepen, strijden de bergvolken Mon en Karen al meer dan zestig jaar voor meer onafhankelijkheid.

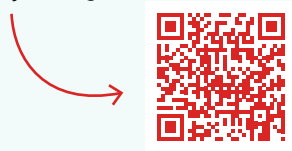
Etnische Birmanen, bekend als de Bamar, vormen ongeveer 65 procent van de bevolking. Zij hebben een bevoorrechte positie in de samenleving. Veel etnische minderheidsgroepen daarentegen hebben te maken met systematische discriminatie, gebrek aan economische kansen en minimale vertegenwoordiging in de regering. Al vele jaren documenteren mensenrechtenwaarnemers de misstanden waaraan zij blootstaan: executies,

dwangarbeid, verkrachting, marteling en het gebruik van kindsoldaten. Het regeringsleger heeft stevig geweld gebruikt tegen de Rohingya in Rakhine State. Sinds 2017 zijn meer dan 700.000 Rohingya gevlucht naar Bangladesh' Cox's Bazar, waar sindsdien het grootste en dichtstbevolkte vluchtelingenkamp ter wereld is. Naar schatting 600.000 Rohingya zijn in de staat Rakhine gebleven. Zij hebben te maken met vervolging en geweld door de overheid, en zijn afgesneden van toegang tot voldoende voedsel, gezondheidszorg, onderwijs en levensonderhoud. ZOA is er – juist daar in de provincie Rakhine. We helpen kwetsbare mensen met bijvoorbeeld schoon drinkwater en onderdak.

ze kunnen er niet hun eigen land bewerken. Het gevolg is dat veel mensen hun bronnen van inkomsten kwijtraken en kinderen niet meer naar school gaan. Volgens de Verenigde Naties zijn 4,2 miljoen mensen in Nigeria getroffen door onveiligheid, veroorzaakt door Boko Haram. ZOA is er voor deze mensen. Onder andere met geldvouchers, waarmee zij de spullen kunnen aanschaffen die ze nodig hebben. "Door op deze manier te werken, ondersteunen we indirect de lokale

economie", vertelt Evert Jan Pierik van ZOA. ZOA geeft ook vaktrainingen, zodat mensen aan het werk kunnen komen en hun eigen geld kunnen verdienen. Kinderen krijgen eenvoudige schoolmiddelen. "Dat is heel belangrijk. Door naar school te gaan, worden kinderen minder vatbaar voor de denkbeelden van Boko Haram", stelt Evert Jan. Bekijk de video over onderwijs in Nigeria:

Kom in actie voor ZOA!

Wereldwijd zijn miljoenen mensen alles kwijtgeraakt door een oorlog of een ramp. Met ons actieplatform 'Kom in actie' kun je geld ophalen om hen te helpen. Of je nu cupcakes bakt en verkoopt of donaties vraagt voor je verjaardag: alle acties zijn welkom! Ter inspiratie enkele toffe acties op een rij.

TEKST LIEUWE SIEBE DE JONG // BEELD ZOA, PRIVÉ

.....

Een nachtje voor ZOA Uganda

"Wij, tienerclub 'De Schatgravers' van de hervormde gemeente in Harskamp, slaan een nachtje over voor ZOA. Door ons te laten sponsoren, halen we geld op voor het werk van ZOA in Uganda. Elke keer als we in slaap vallen, leggen we zelf 5 euro in de pot. Gelukkig houden we elkaar goed wakker en zijn er genoeg activiteiten, zodat we niet in slaap vallen."

Vogelhuisjes voor Ethiopië

"Ik heb Ethiopië altijd een bijzonder land gevonden en wil graag bijdragen aan eerlijke kansen voor de mensen in dat land."

"Ik maak vogelhuisjes van rest- en afvalhout, die verkoop ik vanaf mijn oprit. Niet voor mezelf, maar 100 procent voor het goede doel: het werk van ZOA in Ethiopië", zegt Luit Janssen uit Zuidlaren.

2050 kilometer fietsen

"Ik wil ZOA steunen om mensen weerbaar te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering. Met mijn verstand wist ik allang dat het niet goed gaat met het klimaat. Maar toen ik laatst het ZOA-magazine las, kwam die boodschap binnen in mijn hart. Een spoortje van medeschuldigheid, zeg maar. En daar moest ik wat mee. Ik heb inmiddels 2050 kilometer gefietst en er is al 1000 euro binnengekomen, maar de actie loopt nog door tot 31 oktober", zegt Ria van Stappen enthousiast.

Strandwandelen voor ZOA

Terwijl het kwik in de zomer stijgt, maken eerste-, tweede- en derdeklassers van het Calvin College in Middelburg een strandloop, van Domburg naar Vlissingen. Met succes laten ze zich sponsoren: ze halen maar liefst 23.000 euro op! Rosalie: "Ik wil graag mensen helpen die het moeilijker hebben dan ik." Thomas en Jan Pieter lopen voor een sportieve prestatie én omdat ze ZOA willen steunen. "Deze organisatie kan héél snel hulp bieden in crisisgebieden. Dat vinden we goed."

MarJan portretten

"Wij zijn Marjolein en Jantine, twee creatieve pabo-studenten die hun hobby en talent inzetten om mensen die het moeilijk hebben, te helpen."

"In onze vrije tijd tekenen we zwart-witportretten op aanvraag. Mensen sturen een foto in en die tekenen we na voor een kleine bijdrage. Het opgehaalde geld gaat naar het werk van ZOA in Oekraïne."

Heidi & Marielle

Wij kennen elkaar van de middelbare school, dus al héél lang. We vierden samen onze vijftigste verjaardag, toen de oorlog in Oekraïne uitbrak. In plaats van cadeaus vroegen we mensen om een donatie. We beseffen dat we leven in een veilig en vrij land, en dat onze kinderen hier alle mogelijkheden hebben. Wat gunnen we dat graag aan mensen die dat geluk niet hebben!

Wil jij ook in actie komen voor het werk van ZOA? Maak dan heel eenvoudig een actiepagina aan op kominactievoorzoa.nl

Race tegen de klok in Oekraïne:

Herstel van huizen moet nú gebeuren!

De oorlog in Oekraïne laat een spoor van verwoesting achter. Maar een nieuwe vijand ligt op de loer voor Oekraïners die leven in kapotgeschoten woningen: de naderende winter. Herstel van huizen is van levensbelang voordat de kou toeslaat.

TEKST ANNEKE BOLT, ELSKE KOSTER, LIEUWE SIEBE DE JONG // BEELD LIEUWE SIEBE DE JONG

In de zwaar getroffen dorpen bij de stad Tsjernihiv, ten noorden van Kiev, biedt ZOA hulp bij de reparaties van 300 tot 400 huizen. De schade is hier enorm. Toen het Russische leger in maart de regio aanviel, is een groot deel van de woningen, gebouwen en infrastructuur verwoest. Huizen zijn onbewoonbaar, daken liggen eraf en de ravage is groot. Inmiddels zijn de gevechten gestopt en is de frontlinie verschoven, meer richting het zuiden van Oekraïne. Inwoners van de dorpen, onder wie veel teruggekeerde vluchtelingen die een veilig onderdak zoeken, zien de koude winter waarin de temperatuur tot -20 kan

dalen, met vrees tegemoet. Elk jaar is de regio bedekt onder een dik pak sneeuw.

Bouwmaterialen

Kees Jan Hooglander van het Noodhulp-team van ZOA vertelt: "De kans bestaat dat de Russen terugkomen en alles opnieuw kapotgeschoten wordt. Maar als we niets doen, sterven inwoners deze winter van de kou. En dat is geen optie." Dit betekent dat er haast is geboden. Het repareren van huizen is een arbeidsintensief proces. "Dat doe je niet in een week." De levering van nieuwe ramen, deuren, kachels en andere

bouwmaterialen kost tijd, omdat voorraden beperkt zijn. "Iedereen wil nu materialen hebben", zegt Kees Jan.

Wil jij je steentje bijdragen? Ga dan naar steun.zoa.nl/donatie

Hulp gaat door

Ondertussen gaan we door met het bieden van noodhulp in het westen van Oekraïne. **Wil je weten hoe dat eruitziet? Ga naar zoa.nl/oukraine**

Yuliia

'Ik leef nog!'

"Zelfs de Russen waren verbaasd dat ik het overleefde", zegt Yuliia Brytan (38). Ze verhaalt hoe uit het niets eind februari een colonne Russische legervoertuigen met luid geronk haar straat binnenrolt.

In de maand erop leeft Yuliia met haar dorpsgenoten onder de beklemmende Russische bezetting. Tijdens een confrontatie met het Oekraïense leger barst het geweld in haar woonplaats los. Terwijl het huis schudt op zijn grondvesten, verstopt Yuliia zich samen met haar bedlegerige moeder onder een kleed. Deuren en ramen sneuvelen, zware stukken metaal doorzeven de muren. Dan vertrekken de Russen en begint een tijd van herstel, waarin Yuliia met hulp van ZOA haar huis winterklaar kan maken.

'Ik hoop dat ze er schuilkelders hebben'

In een overvolle trein met vluchtelingen richting het relatief veilige westen van Oekraïne fluistert Yaroslav Zhyber (6) in zijn moeders oor: "Ik hoop dat ze er schuilkelders hebben."

Hij herinnert zich dat hij een week lang met zijn twee zussen, drie broers en moeder bivakkeert in een dompige kelder onder hun huis. Boven de grond vliegen de kogels in het rond en slaan mortieren in. Zodra de explosies stoppen, vlucht de familie naar de provincie Transkarpatië. Na enige tijd keren ze weer terug naar hun verwoeste woning. Gelukkig is het Russische leger inmiddels vertrokken. Met steun van ZOA wordt het huis van Yaroslav gerepareerd. Toch pakt Yaroslav bij elk vreemd geluid nog steeds zijn jas en rent hij naar de kelder.

Yaroslav

Dit neem ik mee naar huis

Hoe is het om te reizen naar of te wonen in een crisisgebied waar ZOA werkt? Drie mensen met een hart voor ZOA vertellen hoe zij door ons werk worden geraakt en geïnspireerd.

Josias Meijer

Driestar-leerling

“Onze school hield een actie voor ZOA, onder meer met een lesmarathon: we volgden een hele nacht lessen. Mensen konden mij daarvoor sponsoren. Later bezocht ik met enkele medeleerlingen een school in Uganda, waar veel gevluchte Zuid-Sudanese kinderen op zitten. De lokale bevolking is heel gastvrij voor vluchtelingen. Voorheen at ik niet altijd mijn brood op school op. Dan ging ik bijvoorbeeld naar de McDonald's. Maar als je weet dat mensen in Uganda smachten naar een stukje brood, dan voelt het als een plicht om mijn brood op te eten, ook uit solidariteit.”

Marije Sas

woont in Sudan

“Ik woon nu een jaar in Sudan, samen met mijn gezin. Harmen, mijn man is er landendirecteur voor ZOA. We woonden hier nog maar net twee maanden, toen er een militaire coup werd gepleegd. Met de economie gaat het erg slecht. Het is voor veel mensen al moeilijk om bijvoorbeeld brood te kunnen kopen. Het raakt me dat zoveel mensen te lijden hebben onder deze situatie. Toch blijven de Sudanese gastvrij. Ze delen uit en heten je welkom, zonder dat ze je echt kennen. Hier heb ik van mogen leren. Net als dat het niet vanzelfsprekend is dat ik heb, wat ik heb. Dat besef is hier enorm versterkt.”

Lees meer over Marije's
ervaringen in Sudan:
zoa.nl/marije-in-sudan

Carl Drenth

ZOA Business Ambassador (ZBA)

“Vanaf 2012 ben ik als ondernemer actief betrokken bij de ZBA-projecten in Burundi. De bezoeken aan dit land hebben mij veranderd. Mijn blik op de wereld is verruimd en ik ben mij de vraag gaan stellen, of de wijze waarop wij als mensen met elkaar en de aarde omgaan houdbaar is. Mijn antwoord was nee. Ik vond dat ik in actie moest komen, al is het maar een druppel op een gloeiende plaat. De veerkracht van de mensen in Burundi vind ik echt bewonderingswaardig. Tijdens mijn laatste bezoek sprak ik een vrouw, die meerdere kinderen had verloren door ziekte en oorlog. Ondanks haar leed zette zij zich in voor haar dorp.”

Wil je als ondernemer ook aanhaken bij ZOA's Business Network? Scan de QR-code!

ZOA vertrekt uit Liberia:

'Respect voor levenslust en veerkracht van Liberianen'

Na krap twintig jaar van noodhulp en wederopbouw is de tijd aangebroken dat ZOA Liberia al het werk overdraagt aan lokale partners. "We laten een erfenis na van goede, blijvende veranderingen in Liberia. Maar het zijn de Liberianen zelf, die met heel veel veerkracht armoede en leed aangepakt hebben", aldus de landendirecteur in Liberia, Jaap van Kranenburg.

TEKST KLAASJAN BAAS, ANNEKE BOLT, MONIQUE BOOM // BEELD JACO KLAMER, ZOA

De veerkracht waar Jaap over spreekt, is bewonderingswaardig. De bevolking van Liberia heeft in de afgelopen decennia heel wat te verstouwen gehad: twee bloedige burgeroorlogen achter elkaar (van 1989-1996 en van 1999-2003), gevolgd door een verwoestende ebola-epidemie in 2014. En nog steeds is het niet altijd makkelijk om hier te leven. Meer dan de helft van Liberianen leeft in armoede en velen hebben geen toegang tot schoon drinkwater en/of sanitaire voorzieningen.

Door de burgeroorlogen zit het onderlinge wantrouwen vaak ook nog eens heel diep. Maar langzamerhand gaan mensen meer samenwerken en kunnen ze in hun levensonderhoud voorzien. Na twintig jaar wederopbouw, waarbij ZOA samen met de Liberianen werkte aan een gezonde, veerkrachtige samenleving, richten we ons nu op de overdracht van onze projecten aan lokale organisaties.

EEN GREEP UIT ONZE ACTIVITEITEN IN DE AFGELOPEN 20 JAAR:

● **Noodhulp:** voedsel, schoon drinkwater en onderdak voor (teruggekeerde) vluchtelingen in Liberia na de burgeroorlog in 2003 en voor slachtoffers van de ebola-epidemie in 2014.

● **Veilig (drink)water**

voor verbeterde hygiëne en sanitaire voorzieningen. Het ZOA-team in Liberia werkt hiervoor samen met de Stichting Practica uit Nederland en MaDriccol, een consortium van acht Liberiaanse handboorbedrijven. Meer dan 300 waterpunten zijn aangebracht of gerepareerd.

● Om armoede en honger tegen te gaan, zijn veel projecten gericht op **levensonderhoud en voedselzekerheid**. Boeren krijgen bijvoorbeeld training in nieuwe landbouwtechnieken. Ook is er oog voor het hele proces – van opbrengst tot verkoop op de markt of aan grote ondernemingen. Van cassave - na rijst het belangrijkste voedselgewas van Liberia – zijn er verschillende producten te maken.

● Hoe krijg je kinderen uit gezinnen in armoede naar school? Door ze eten op school te geven. In Margibi County krijgen minstens 2000 kinderen op 7 scholen **iedere schooldag een voedzame maaltijd**. Dit project geeft een impuls aan de lokale economie, het voedt lege magen én verbetert de schoolprestaties.

● Voor **vrouwen en mensen met een beperking** heeft ZOA specifiek aandacht bij het oplossen en voorkomen van conflicten. Vrouwen krijgen ondersteuning om hun plaats in te nemen in de gemeenschap, náást (en niet onder) de man in de patriarchale Liberiaanse samenleving.

*Jaap van Kranenburg:
"Ik heb heel veel respect voor de levenslust en veerkracht van de Liberianen. Ze kregen veel op hun bordje: burgeroorlogen, ebola; ja, dan zit het je wel enorm tegen. De impact was groot. Maar de basis voor een verdere wederopbouw is gelegd. We hopen en bidden dat de Liberianen een mooie toekomst tegemoet gaan."*

● Sinds de start van onze activiteiten in 2003 werken we aan het versterken van onderling vertrouwen en het ontwikkelen van goede sociale verhoudingen. Dit doen we door **Community Based Sociotherapy** (CBS) ofwel sociotherapie. In groepsverband praten deelnemers over onderwerpen uit het dagelijks leven. Wat doe je als het je het oneens bent met je buurman? Welk voorbeeld wil je voor je kinderen zijn? Door de therapie worden trauma's vanuit de oorlog bespreekbaar. In 8 van de 15 provincies in Liberia is sociotherapie gegeven. Het aantal gekwalificeerde trainers is verdubbeld van 8 naar 16. De trainers hebben inmiddels een eigen organisatie opgezet: Peace Hub Liberia. Maar liefst 98 procent van de 30.000 CBS-deelnemers gaf aan dat zij als persoon zijn gegroeid en dat hun gedrag is veranderd. Mensen voelen zich rustiger, hebben meer zelfvertrouwen en zelfkennis, minder angst, stress en woede. Dat helpt ook hun gezinslevens.

Marcy: 'Je leven als kind op de vlucht is zó onzeker'

Tot drie keer moest ZOA-medewerker Marcy Sallor uit Liberia halsoverkop vluchten met zijn ouders. Nu zet hij zich in voor kinderen in zijn land.

Hij was zeven jaar, toen in 1989 een bloedige burgeroorlog uitbrak. "We zijn meteen op de vlucht geslagen naar buurland Guinee. Het ging allemaal zo snel. Er waren zelfs kinderen die zonder hun ouders met andere mensen mee zijn gevlucht", vertelt Marcy. In 1993 kwam er enigszins rust in eigen land en de familie Sallor ging terug naar huis. Maar er kwam weinig van een nieuwe start terecht. Slechts een paar maanden later laaide het geweld weer op. Marcy zag gruwelijke dingen voor zijn ogen gebeuren. Mensen in zijn omgeving werden mishandeld en vermoord. De familie sloeg opnieuw op de vlucht – nu naar Ivoorkust, om na een paar jaar weer naar huis te gaan.

Plezier maken

De tweede burgeroorlog brak uit in Liberia (1999-2003) en opnieuw werd het gezin Sallor gedwongen haar land te verlaten. De familie kwam terecht in een vluchtelingenkamp in Ghana. Marcy, toen twintiger, trok zich daar het lot van de kinderen aan. "Ik wist precies waar zij doorheen gingen. Je leven als kind op de vlucht is zó onzeker. Je kunt vaak niet naar school en je begrijpt niet waarom je in zo'n situatie zit." Hij zette activiteiten op met sport, spelletjes en wiskundelessen. Dit groeide uit tot een weekendprogramma voor zo'n 150 kinderen. "Ik leerde ze om positief te

blijven, ondanks de omstandigheden waar ze in zaten. Spelen en plezier maken zijn essentieel voor kinderen om hoop te houden voor wat morgen komt.

Inspirerend voorbeeld

De Bijbelse figuren Daniël en Jozef zijn wat dat betreft voor mij een voorbeeld. Ze zaten in ballingschap, maar ze hielden hoop voor de toekomst." Marcy is zelf inmiddels een inspirerend voorbeeld. In 2008 keerde hij terug naar Liberia. Naast zijn werk voor ZOA runt hij nu een school voor zo'n 200 getraumatiseerde kinderen in armoede. Ook biedt hij onder de naam 'Liberian Hope' activiteiten aan voor minderbedeelde kinderen.

Annie Flomo: 'Nu kan ik me uitspreken!'

"Ik stookte kolen voor mijn werk, dat was erg zwaar. ZOA leerde me daarom hoe ik van de opbrengst van mijn tuin kon leven. Dat was een enorme verandering. En dat was niet het enige! Ik leerde ook hoe ik met anderen kan praten. Ik was gewend om stil te zijn, me afzijdig te houden en mijn man alles te laten regelen. Toen ik voor de eerste keer deelnam aan sociotherapie was ik bang. Maar alle deelnemers werden aangemoedigd om te praten. Toen ik eindelijk sprak, klaptten en juichten alle vrouwen voor me, wat me heel erg blij maakte. Deze therapie heeft ook op het gezinsleven effect. Soms hadden mijn man en ik niet genoeg geld voor eten of de school van de kinderen. Vroeger kwam het niet bij mij op om mijn ideeën met hem te delen. Maar met mijn tuin verdien ik nu geld, dus ik zei pas tegen hem: 'Jij brengt 100 dollar in, ik doe er 50 bij en het kind gaat naar school.' Ook in ons dorp zijn de verhoudingen anders. Wij vrouwen nemen nu deel aan allerlei besluiten. Mijn kinderen zien deze veranderingen ook. Gisteravond zei mijn dochter: 'Ma, ik wil dorpshef worden!' Ik dank God hiervoor. Onze kinderen hebben hoop op een betere toekomst!"

KlaasJan Baas blikt terug op situatie in 2003

'Kindsoldaten vertellen dat ze de oorlog beu zijn'

In het najaar van 2003 reisde KlaasJan Baas op uitnodiging van ZOA als verslaggever voor NPO radio 1 naar Liberia. Nu werkt hij zelf bij ZOA en blikt terug op wat hij aantrof in het land dat na veertien jaar bloedige burgeroorlog op de drempel stond van de vrede.

"Mijn journalistieke reis naar Liberia is één van de meest indrukwekkende trips die ik ooit gemaakt heb. Als ik aankom, valt alleen de hoofdstad Monrovia nog onder het vredesmandaat van de VN. De sporen van de oorlog zijn overal zichtbaar, geen gebouw in de stad is onbeschadigd. In de lobby van het hotel wemelt het van mannen met Kalasjnikovs. Ik interview een minister van de overgangsregering op een ministerie, dat ooit een mooi gebouw moet zijn geweest, maar dat nu helemaal gestript is door plunderende milities. Ik heb diep respect voor het team van ZOA, dat onder deze gevaarlijke omstandigheden de hulpverlening in Liberia moet zien op te bouwen.

GROEN LICHT

Na een paar dagen willen we met een partner-organisatie van ZOA het binnenland intrekken. Maar overal in het land wordt nog gevochten door milities of

bendes, die niet tevreden zijn met het vredesakkoord. De avond voor vertrek zitten we bij elkaar en bidden voor een wijs besluit. Na een laatste veiligheidsupdate krijgen we groen licht om te gaan. We rijden over een hobbelige weg de jungle in. Na een uur rijden kondigt een provisorische slagboom een checkpoint aan van één van de rebellenmilities. Tieners met geweren over hun schouders drommen rond de auto. Ze proberen ons te intimideren. Gelukkig hebben we biscuitjes bij ons om de hongerige magen gunstig te stemmen. De kindsoldaten vertellen dat ze de oorlog beu zijn en dat ze dolgraag naar school willen om aan hun toekomst te werken.

GRUWELIJKE VERHALEN

In een betonnen karkas van een voormalige loods zitten honderden vluchtelingen, vooral vrouwen, kinderen en ouderen. De vrouwen vertellen gruwelijke verhalen over

hoe hun mannen voor hun ogen zijn vermoord en hoe zij zelf door meerdere strijders zijn verkracht. Verschillende dorpen zijn platgebrand. ZOA biedt deze vluchtelingen een veilige opvangplek, inclusief basisbehoeften zoals voedsel, water en psychosociale hulp. We rijden door naar het hart van Nimba County, diep in het oerwoud van Liberia. In het dorp Saglepie hoor ik hartstochtelijk gehuil vanuit een oude school, die vol zit met vluchtelingen uit het nabijgelegen dorp Graie. Zojuist heeft een gezin de boodschap gekregen dat de vader vermoord is door een militie. De vrede is op papier getekend, maar hoe verder van de hoofdstad hoe instabieler het is. De familie is radeloos. Voor hen is de vrede nog heel ver weg.

Toch zien we op de terugweg tekenen van hoop: een vrachtwagen met mango's, avocado's en aubergines vindt z'n weg naar de hoofdstad. De ondernemersgeest krijgt weer ruimte nu er hoop op vrede is. Maar er is nog veel werk aan de winkel. Het land dat ik aantref, is zwaar getraumatiseerd. Kindsoldaten, verkrachte vrouwen, gewone burgers die alles achterlieten, gezinnen zonder vaders – allemaal hebben ze hun eigen leed te verwerken. Komt dit land er ooit weer helemaal bovenop?"

Luister naar de reportage die KlaasJan in 2003 voor NPO Radio 1 maakte.

Henk Kolkman:

'De nood in de wereld is groot, daarom laat ik na aan ZOA'

TEKST MONIQUE BOOM // BEELD ELSKE KOSTER

Henk Kolkman (84) doet vanuit zijn geloof graag iets voor zijn medemens, "hoewel wij niet kunnen tippen aan de radicaliteit van Jezus." ZOA is één van de goede doelen die hij en zijn vrouw steunen. En dat gaat verder dan de bekende duit in het zakje!

"Jarenlang heb ik nagedacht over geloof, levensbeschouwing en de zin van het leven. Ik geloof in een Schepper en dat ik eens verantwoording moet afleggen van wat ik met mijn leven, tijd en middelen heb gedaan. Jezus' radicaliteit heeft vooral betrekking op hulp aan weduwen, wezen en vreemdelingen (vluchtelingen). Ons giftenpatroon aan goede doelen is onder andere gericht op evangelieverspreiding, hulpverlening en preventie, natuur en milieu."

Waarom steunt u ZOA?

"De kernwaarden van ZOA komen heel dicht in de buurt van de radicaliteit van Jezus. Mijn streven naar hulp aan weduwen, wezen en vreemdelingen krijgt gestalte in met name onze steun aan ZOA. ZOA richt zich bovendien op het buitenland en heeft in de loop der jaren een betrouwbare indruk gewekt."

U heeft ook jarenlang voor ZOA gecollecteerd.

"Ja, hoewel het houden van collectes niet nodig zou moeten zijn. Als ieder mens zijn of haar verantwoordelijkheid zou nemen voor het financieren van de nodige hulp, dan zijn daar voldoende wegen voor. Nu die ideaalsituatie niet bestaat, heb ik met plezier meegewerkt aan het collecteren."

U laat tevens na aan ZOA, waarom?

"Dat heeft te maken met de gedachte dat ik tijdens mijn leven tekortgeschoten ben in de navolging en radicaliteit van Jezus. Daarnaast is er de gedachte dat nalaten aan familie - die het materieel gezien goed heeft - kan leiden tot overbodige consumptie, terwijl de nood in deze wereld op veel fronten erg groot is."

Overweegt u ook na te laten aan ZOA of wilt u informatie? Neem vrijblijvend contact op met Yolenta Pater, y.pater@zoa.ngo, m. 06 55830718; of Monique Boom, m.boom@zoa.ngo, m. 06 38008094.

ZOA

van noodhulp
naar wederopbouw

Colofon

Het ZOA-magazine is een periodieke uitgave van ZOA.
Oplage: 30.000
ISSN: 1871-0727
KvK: 41009723

Adres

Sleutelbloemstraat 45
Postbus 4130
7320 AC Apeldoorn
T 055 36 63 339
I www.zoa.nl
E info@zoa.ngo

NL46 INGB 0000 0005 50
NL02 RABO 0387 5120 12

Redactie

René Vlug
(hoofdredacteur)
KlaasJan Baas
Monique Boom
(eindredacteur)
Lieuwe de Jong
(beeldredactie)
Anneke Bolt
Elske Koster

Vormgeving

Deelstra en de Jong,
www.deelstraendejong.nl

Fotografie

Huthaifa Ayad
Lieuwe Siebe de Jong
Jaco Klamer
Elske Koster
Joost Ooijman
Jilke Tanis

Druk

Drukkerij De Bunschoter

© ZOA. ZOA staat positief tegenover het kopiëren of vermenigvuldigen van artikelen, mits met bronvermelding. Graag ontvangen wij een bewijsexemplaar. Adresbestanden van ZOA worden niet uitgeleend of doorverkocht.

Is er (n)iets om dankbaar voor te zijn?

'Wat een zegen dat er veel is om voor te danken. Tegelijkertijd zien we dat mensen wereldwijd dringend hulp nodig hebben. Wil je dit samen met ZOA mogelijk maken?'

Joël Voordewind
(Speciaal ambassadeur ZOA)

De wereldwijde voedselcrisis zorgt voor miljoenen meer mensen met extreme honger. Met name mensen zonder reserves worden hard geraakt. Om nú mensenlevens te redden, is acute voedselhulp nodig.

Help je mee met een gift?

Voor 39,50 euro help je bijvoorbeeld één gezin met een voedselpakket voor twee weken. Ga naar zoa.nl/dankbaarheid

Of scan
de QR-code